

ФУТБОЛЪТ ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА – ОРГАНИЗАЦИОННА СТРУКТУРА, ОСОБЕНОСТИ И ПЕРСПЕКТИВИ

Йордан Иванов

Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", 1700 София

РЕЗЮМЕ. Прави се анализ на някои характерни особености и възможни перспективи за развитието на футбола сред студентите през така наречения преходен период съобразно някои изменения и допълнения на Закона за висше образование и Закона за физическото възпитание и спорт. Разглежда се ролята и мястото на студентския футбол в системата на физическото възпитание и спорт във Висшите училища и структурите, които го организират, управляват и администрират. Очертани са някои насоки и перспективи за развитие на студентския футбол като социално-значимо явление.

THE FOOTBALL PLAYED AT THE UNIVERSITIES – STRUCTURE'S ORGANIZATION, CHARACTERISTICS AND PERSPECTIVES

Jordan Ivanov

University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski"

ABSTRACT. Some typical features and possible ways of football development among the students are analyzed during the period of transition and according to some amendments and supplements to the Higher Education Act and the Physical Education and Sport Act. The place and role of the students football in the system of the physical education and sport at the Higher Academic Establishments is considered, as well as the place and role of the authorities that organize, manage and administer it. Some directions for development of the students' football as socially-important phenomenon are outlined.

Предпоставки, особености и условия, обуславящи развитието на футбола във висшите училища (ВУ)

Практиката в българските ВУ показва, че мястото на футбола сред останалите средства в изборно-задължителната форма на процеса по Физическо възпитание (ФВ) и спорт е водещо. Причините за това могат да се търсят в няколко направления, а най-вече в огромната популярност и социална значимост на футболната игра.

Изхождайки от тази позиция и от нашите експертни наблюдения, като най-важни причини за водещото място на футбола в системата на ФВ и спорт във ВУ, можем да открием:

- огромната популярност и приоритетна социална значимост на футболната игра, което от своя страна е предпоставка студентите да се увличат по този вид спорт, и с желание да го практикуват;
- палитрата от многообразие на двигателните действия и игровите ситуации които пораждаат емоционалния й характер, и провокират положителни емоции (за разтоварване на студентите след тежка умствена работа);
- достъпността на футболната игра, т.е. възможността тя да се практикува без скъпа материална база, уреди, пособия и екипировка;

Според редица автори (Савин, 1975; Стоянов, 1982; Вихров, 1983; Романенко, Джус, Догадин, 1984; Димитров, 1988; Цолов и Иванов, 1998; Бъчваров, 2000; Bizanz & Gerich, 1988), футболът е привлекателен, защото практикуването му е съпътствано с висок заряд емоционалност при боравенето с топката, удовлетворение от взаимодействието със съотборниците, и очакване на върхова изява с отбелязването на гол. Чрез футболната игра се развиват издръжливостта, бързината, взривната сила, двигателната координация, каляване на волята, смелостта, изграждане на футболния интелект.

Отборният успех, както и връзките играч – преподавател (треньор), съотборници и зрители социализират личността. Ако можем да обобщим, то чрез футбола във ВУ като основно средство в системата на ФВ и спорт, се решават дълбоко социални задачи (образователни, оздравителни, възпитателни, нравствено-етични и др.).

Изхождайки от съществуващия у нас опит и в същото време ограничителни условия за осъществяване на процеса на управление на студентския футбол, ГЛАВНАТА ЦЕЛ на настоящата статия е да охарактеризира и анализа някои особености, и очертае възможни перспективи за развитието на футбола сред студентите, структурите които го организират, управляват и реализират, в т.ч. и връзките по между им.

Вземайки под внимание факта, че студентският футбол е преди всичко социално-детерминирана и отговорна дейност, чиято цел е масовото участие на по-широка основа, би могло да се очаква сериозно политическо отношение, административна и ресурсна подкрепа (Сандански и Иванов, 2000).

Иванов (2004) определя, че при сегашната система в българските ВУ съществуват три основни форми на организиране на процеса по футбол със студентите – изборно-задължителна (спорт по избор), спортно усъвършенстване, и факултативна (по желание). При сега действащия модел на организация на процеса студентите могат сами да избират формите на своето обучение, чрез групи по профилирано обучение, спортно усъвършенстване, и такива по обща спортна подготовка (ОСП) с насоченост футбол. В групите по профилирано обучение се изучават някои основни технико-тактически елементи, правилознание и др. В тези по спортно усъвършенстване, студентите придобиват по добро качествено ниво и се затваря цикъла от учебно-тренировъчна и състезателна дейност по утвърден вътрешен и международен спортен календар. В групите по ОСП, където основен метод е игровият, съобразно условията във ВУ, акцентът е върху дозираните функционални натоварвания, които имат преобладаващо психофизически, тонизиращ и здравно-профилактичен ефект.

Тук бихме искали да отбележим, че хорариумът от часовете по футбол за студентите от различните курсове, формите и подходите за организация, съдържанието на учебния процес и изискванията за контрол и оценка, са приоритет на автономията на отделните ВУ. В тази връзка, всеобщо е мнението на специалистите и голяма част от студентите, практикуващи футболната игра, че на процеса на ФВ и спорт (спорт по избор - футбол), не се гледа достатъчно сериозно от академичните и катедрени ръководства на ВУ. Причините са както субективни, така и обективни, но една от тях е, че като цяло ефектът от заниманията по футбол в различните форми на процеса във ВУ съдържат съществени пропуски, най-важните от които са:

- малкият (крайно недостатъчен) хорариум от задължителни часове които академичните ръководства на ВУ са отделили на учебната дисциплина ФВ и спорт (спорт по избор – футбол). В 2/3 от ВУ дори не се спазва законовият задължителен минимум от 180 ч. за специалист и 240 ч. за бакалавърска степен, което красноречиво свидетелства за непълноценното разбиране за потребността от спортуване и социалните проблеми на младите хора;

- честите програмни промени на формите и съдържанието на уроците по футбол в отделните ВУ. Липсата на единна програма за учебно-спортна работа по футбол и система за контрол и оценка;

- липсата на нормативни, или крайно ограничен брой, научно-методични материали за провеждане на

обучението по футбол в неспециализирани ВУ, върху основата на целенасочени изследвания;

- преобладаващата част от ВУ преподавателите по футбол управляват процеса, без да използват рационални методически подходи, като разчитат предимно на опита си от миналото и на импровизация;

- в една част от ВУ липсват квалифицирани преподаватели, а в други въобще няма специалисти по футбол. Липсва и система за атестиране и преквалификация, която да премахне уравниловката в заплащането им;

- проблемът с недостатъчната материална база и оборудване за занимания с футбол, финансови средства и проекти, затрудняват изключително обезпечаването на учебно-възпитателния и състезателен процес по футбол сред студентите;

- липсата на пълноценен спортен календар, неадекватното отношение и лошата координация между обществените спортни организации, които организират и администрират спортно-състезателния процес, нарушават мотивационната основа на учебния процес вътре в самите ВУ;

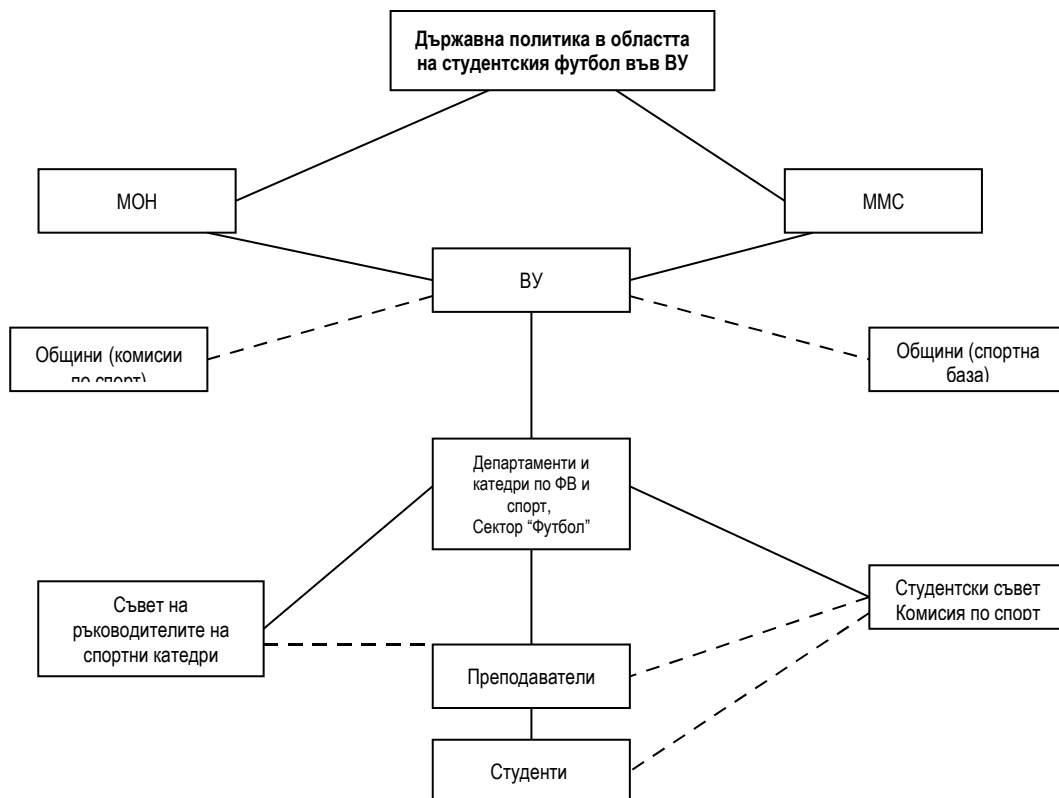
- недостатъчното отношение на заинтересованите държавни институции за развитието на ФВ и спорта, и респективно към най-социалния и масов спорт – футболът.

Структурното устройство на студентския футбол обхваща две основни направления:

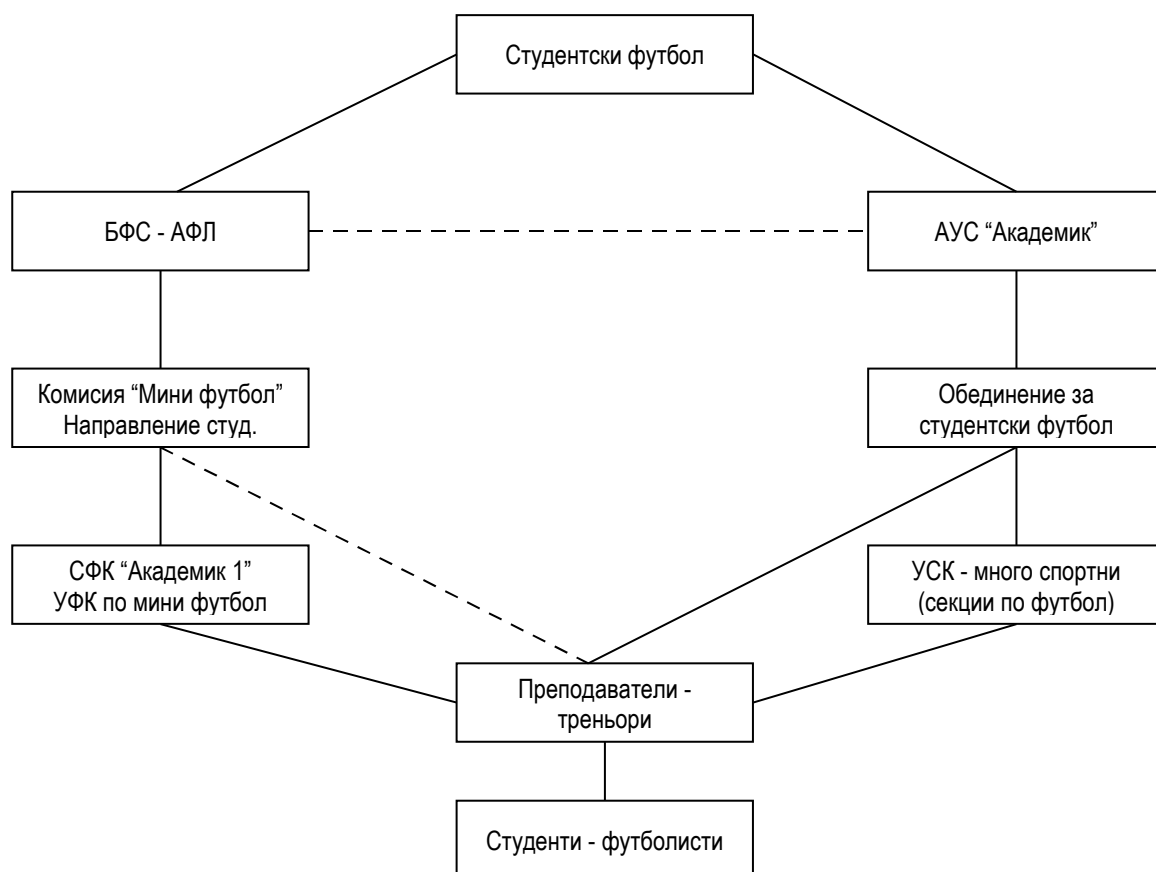
(а) учебно-възпитателна работа със студентите, където държавните институции и тяхната политика е редно да са доминиращи и определящи (Фиг. 1.).

Тук е важно да отбележим и недостатъчната държавна субсидия от страна на МОН, която се отпуска на един студент за учебно-спортна година, възлизаща само на 1,50 лв. Крайно недостатъчни са и средствата отпускани от ММС за обезпечаване на спортно-състезателния календар при студентите (между 60,000 – 70,000 лв.). Необходима е по-голяма загриженост и отговорност от всички звена във веригата като е логично да се възобнови и дейността на Съвета на ръководителите на спортни катедри, наред с връзките с общините за деактуване на базата, както и активната роля на студентските съвети. Всички тези усилия биха спомогнали за активизиране на процеса по ФВ и спорт, респективно по футбол във ВУ.

(б) представителна спортно-състезателна дейност. Двете основни обществени спортни организации които развиват тази дейност са АУС "Академик" (ОСФ) и БФС (чрез Аматорската футболна лига). Фиг. 2 представя всички ключови институции, въввлечени в неговото управление и администриране.

Фиг.1. Структурно-функционални връзки в управлението на студентския футбол като учебно възпитателен процес

Фиг. 2. Структурно-функционални връзки в организацията и управлението на студентския футбол като представителна спортно-състезателна дейност

Изводи и препоръки

От направения анализ, и за целите на по-нататъшната дискусия могат да бъдат направени следните по-важни изводи и препоръки:

1. В недостатъчна степен е осъзнато от академичните ръководства на ВУ и държавните институции огромната роля на студентския футбол като важен елемент от системата за ФВ и спорт във ВУ, имайки предвид неговото социално значение.
2. Незадоволителна координация и ангажираност между структурите (държавни и обществени), обезпечавачи процеса по ФВ и спорт, и в частност спорт по избор – футбол.
3. Липса на дългосрочни програми и единна система за контрол и оценка, и пълноценен спортен календар (в самите ВУ, на национално и международно ниво) за практикуване на футболната игра.
4. Важен приоритет трябва да бъде създаването на мрежа от университетски спортни клубове и секции по футбол към тях. По-специално, необходимо е изграждане на самостоятелни футболни клубове в рамките на ВУ, и въвлечане на по-голям брой обществени деятели.
5. Поставяне на основите на система за квалификация и преквалификация на желаещите да се занимават с преподаване на футбол във ВУ академични кадри. Най-очаквано би било подобни програми да предложат най-заинтересованите от това структури – ВУ, Български Футболен съюз и Асоциация за университетски спорт “Академик”.

6. Разработване на 3-5 годишни програми, състоящи си от конкретни проекти, за развитие на студентския футбол, с които да се кандидатства за ресурсно подпомагане по сродни програми на съответните държавни, обществени и международни организации.

Литература

- Бъчваров, М. Спортология (учебник), Изд. НСА, София, 2000.
- Вихров, К. Игры в тренировке футболистов, Изд. Здравье, 1983.
- Димитров, Л. Начално обучение на подрастващи футболисти с използването на вариативния метод. (Непубликувана докторска дисертация), ВИФ, 1988.
- Иванов, Й. Ефективност на пирамидално-състезателния метод в часовете по ФВ (спорт по избор - футбол) в условията на ВУ, (Непубликувана докторска дисертация), НСА, 2004.
- Цолов, Б., Иванов, И. Управление на учебно-тренировъчния процес по футбол във ВУЗ. София, Информа интелект, 1998.
- Романенко, А., Джус, О., Догадин, М. Тренировка футболистов, Здравье, 1984.
- Савин, С. Футболист в игре и тренировке, М., ФиС, 1975.
- Сандански, И., Иванов, Й. Организационно и структурно устройство на масовия и развлекателния футбол в България. сп. Спорт и Наука, бр. 2, 2002 г., с. 122-129
- Стоянов, С. Не само за футбола, С., МиФ, 1982.
- Bizanz, G. & Gerich, G. Fussball, Training, Technik, Taktik. Hamburg, 1988.

Препоръчана за публикуване от Катедра
„Физическо възпитание и спорт”, Хуманитарен департамент